

بررسی رابطه ساختار کالبدی فیزیکی شهر بر احساس امنیت (مورد مطالعه شهروندان شهر ایذه)

اکبر زارع شاه‌آبادی^۱

مهران بندری^۲

چکیده

شهرها در نتیجه رشد گسترده کالبدی و جمعیتی خود، درگیر مسائل و مشکلات جدیدی هستند. در این میان امنیت شهری به عنوان یکی از مسائل مهم در مباحث اصلاحات و ساماندهی شهری است. این پژوهش با هدف بررسی رابطه ساختار کالبدی فیزیکی شهر بر احساس امنیت شهروندان شهر ایذه صورت گرفته است. پژوهش حاضر از نظر زمانی، مقطعی از نظر نحوه اجرا، پیمایش و از نظر نوع کاربردی است. جامعه آماری پژوهش، افراد بالای ۱۵ سال شهر ایذه که تعداد آن‌ها مطابق سرشماری ۱۳۹۵ «۶۸۱۱۵» نفر می‌باشد که از این تعداد ۳۸۴ نفر با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری دو مرحله‌ای سیستماتیک و تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته است که اعتبار آن از طریق محتوا و پایایی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ سنجیده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد میزان احساس امنیت در نواحی ۵ گانه شهری متفاوت است. ناحیه ۲ منطقه ۲ بیشترین میزان احساس امنیت و ناحیه ۱ منطقه ۱ کمترین میزان احساس امنیت را دارند. بین ساختار کالبدی فیزیکی محله با سطح با احساس امنیت رابطه معکوس و معناداری وجود دارد. تحلیل رگرسیون چند متغیره نشان داد که متغیرهای ساختار کالبدی فیزیکی، نواحی شهری حدود ۸/۳ درصد از واریانس احساس امنیت اجتماعی را تبیین کند. ضروری است در جهت افزایش احساس امنیت شهروندان، شهرداری و سازمان‌های متولی امور شهر به بهسازی و نوسازی تاسیسات شهری، بافت‌های فرسوده، ساختمان‌های مخروبه و بهبود روشنایی خیابان‌ها و معابر بپردازند.

واژگان کلیدی: احساس امنیت، ساختار کالبدی-فیزیکی شهر، نواحی شهری، ایذه

۱. دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه یزد نویسنده مسئول A_Zare@yazd.ac.ir

۲. دانشجوی کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه یزد

مقدمه و بیان مسئله

بشر در طی دوران طولانی حیات، نیروهای ذاتی و فکری خود را به کار گرفته، تا بر طبیعت و آنچه که مانع ایجاد یک محیط آرام برای اوست، فائق آید. در این راستا دستاوردهای گران بهایی از گذشته تا کنون نصیب او شده که یکی از بزرگترین آن‌ها شهر و مدنیت است (رستمی و نظری، ۱۳۹۲: ۲۰). در بررسی علل پیدایش شهر و اینکه چرا اجتماعات بشری در محیطی چون شهر گرد هم می‌آیند نظریات مختلفی ارائه گردیده است که یکی از این نظریات مساله امنیت را در پیدایش شهر موثر می‌داند. حال با گذر قرن‌ها از پیدایش نخستین اجتماعات شهری، شهرها و در نتیجه‌ی رشد گسترده کالبدی و جمعیتی خود درگیر مسائل جدیدی در چارچوب انواع مختلف ابعاد زندگی شهروندان هستند. در این میان امنیت شهری به عنوان یکی از مسائل مهم در مباحث اصلاحات و ساماندهی شهری است (مولائی هاشجین و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۶). اگر فضاهای موجود را به دو دسته فضاهای زیر سقفی و در هوای آزاد تقسیم کنیم، فضاهای داخلی و به اصطلاح زیر سقفی‌ها، باید ویژگی‌هایی نظیر لزوم حفظ خلوت و انزوا را داشته باشند و برعکس، فضاهای خارجی یا در هوای آزاد، محلی برای تعاملات اجتماعی، در معرض عموم قرار گرفتن و فضاهایی قابل تجربه و به طور مساوی، برای همه در جهت زندگی سالم باشند و البته، همانطور که یک خانه و همه فضاهای داخلی آن، پناهگاه امنی برای خانواده و مهمان‌ها فراهم می‌کند، شهر و فضای آن هم باید ایمنی و امنیت را به طور مشابه برای همه ساکنان و ناظران فراهم کند (کوسکلا و پین، ۲۰۰۰: ۲۷۰). لوئیس ویرث^۱ اظهار می‌کند ناهمگنی، مهم‌ترین ویژگی یک شهر محسوب می‌شود. ناهمگنی یا تنوع، در چشم‌انداز شهری به شیوه‌های مختلف، از جمله در سیما و مکان‌یابی برای خانه‌سازی، نشانگان، رستوران‌ها، پارک‌ها و دیگر تسهیلات عمومی و اشکال خدمات زیر بنایی نمایان می‌گردد (استیونسون، ۱۳۸۸: ۶۷-۶۸). شهر با تمامی بلایه‌های خود (فرم کالبدی، کاربری فعالیت، سیمای فضا، حرکت و دسترسی و استخوان بندی فضاهای همگانی) می‌تواند به ایجاد فضایی امن و مطمئن کمک شایانی نماید و فضایی اجتماع‌گرا به وجود آورد و شهروند را به مکث و جمع شدن تشویق کند و برعکس به تعبیر ادوارد هال^۲ فضا به لحاظ کالبدی نیز می‌تواند بازدارنده ارتباط اجتماعی بوده و فضایی اجتماع‌گریز پدید آورد (هال، ۱۳۹۳: ۱۲۲). کمبود امنیت، احساس خطر و ترس از جرم و جنایت در محیط‌های شهری موجب کاهش استفاده از عرصه‌های همگانی و عدم کارایی محیط‌های شهری می‌گردد و

1. Security
2. Koskela and Pain
3. Louis Wirth
4. Stevenson
5. Edward Hall

بدون احساس امنیت، فضای شهری عرصه‌ی حضور و تعاملات اجتماعی شهروندان نخواهد بود بنابراین می‌توان گفت در جهان امروز امنیت شهری یکی از مسائل مورد توجه در معماری و شهرسازی و جامعه‌شناسی شهری است چرا که به این نتیجه رسیده‌اند که نمی‌توان فرد را در بین اقدامات مراقبتی قرار داد بدون اینکه اطراف و شرایط پیرامون او را آماده نمود؛ به واقع نباید فرد را در محیط فاقد امنیت رها نمود و از او توقع داشت که خودش از تمامیت، اموال و حیثیت خود دفاع نماید (طالب پور، ۱۳۹۶: ۱۳۷).

در باب ضرورت و اهمیت این تحقیق باید گفت که عرصه همگانی، مهم‌ترین بخش شهرهای کوچک و بزرگ است. در این حالت که بیشترین مقدار تماس و تعامل انسانی به وقوع می‌پیوندد. عرصه همگانی جذاب اهمیت بسزایی در برانگیختن رفاه و آسایش دارد (تیبالدز، ۱۳۷۸: ۱). از این رو شناسایی عوامل کالبدی و نامناسب شهر تاثیر بسزایی در افزایش امنیت و بهره‌مندی خانواده‌ها از فضاها دارد. فضای شهری بستر زندگی و فعالیت شهروندان است و با توجه به ویژگی‌های افراد و گروه‌های سنی، اجتماعی و جنسی، باید بتواند محیط امن، سالم، پایدار و جذابی فراهم کند و به شیوه مناسبی به نیازهای مختلف تمام گروه‌های اجتماعی پاسخ دهد (گلی، ۱۳۹۰: ۱۴۴). منظر شهری به عنوان یکی از عناصر شکل دهنده به فضای شهری و جزیی از ادراک کالبدی، تاثیر بسیاری در مطلوبیت یا عدم مطلوبیت فضای شهری به جای می‌گذارد. فضای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی و در نتیجه نقش بسزایی در هویت بخشی و احساس آرامش به شهروندان دارد. امنیت به عنوان یکی از نیازهای اساسی در ساختار شهری به شمار می‌رود که با گسترش روند شهرنشینی و افزایش تراکم جمعیتی اهمیت مضاعف می‌یابد (رفیعیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۶). و به طور خاص اهمیت چنین تحقیق در شهر ایزده به علت وجود ساختار و بافت نامناسب شهری و تاثیری که این ساختار کالبدی فیزیکی بر امنیت شهروندان دارند ضروری به نظر می‌رسد.

عواملی که امنیت شهری را از بین می‌برند و موجب تهدید یا کاهش امنیت شهرهای بزرگ می‌شوند، بسیاریند. برخی فضاها شهری از عوامل اصلی تهدید امنیت شهرها هستند، این فضاها معمولاً از دید پنهان هستند و به همین خاطر فضاهاى دنج و مطمئنی برای فعالیت‌های غیرمجاز و ناهنجار محسوب می‌شوند. زیر پله‌های شهری، پل‌های هوایی، زمین‌های فرورفته و گودال‌ها، ساختمان‌های متروکه، حاشیه پایانه‌ها و معابری که در شهرک‌های جدید واقع شده‌اند (پاکزاد، ۱۳۸۴: ۳۴۵). به علت بزرگ شدن شهر و کم رنگ شدن و عدم کنترل مناسب فیزیکی و اجتماعی بر آن، این فضاها به وجود می‌آیند که فعالیت‌های غیرمجاز و متعارض با هنجارهای جامعه در آن نقاط صورت می‌پذیرد (نورعلی‌وند، ۱۳۹۵: ۱۳۰). در واقع بعضی از فضاهاى شهری به سبب عواملی متعدد از جمله

کالبدی و اجتماعی به صورت بالقوه پذیرای آسیب‌های اجتماعی و اعمال مغایر به هنجارهای جامعه هستند (فیالکوف، ۱۳۸۸: ۹۲). همچنین تأثیرات طراحی شهری، روی رفتار اشخاص در سطوح تفصیلی مربوط به مکان‌ها بسیار روشن است. نیومن (۱۹۷۲) در نظریه فضای قابل دفاع، رابطه بین میزان جرم و جنایت بالا را بررسی کرده است. وی ثابت کرد که میزان جرم و جنایت در مکان‌ها و فضاهای منزوی شده‌ای، که به طور بسیار ضعیفی از بازرسی دقیق عمومی دور نگه داشته شده‌اند، در بالاترین حد است و مکان‌هایی که میزان بسیار بالایی از نظارت محلی در آن‌ها وجود دارد و احساس و همبستگی مردم در آن‌ها زیاد است میزان جرم و جنایت در آن‌ها بسیار پایین است (شورت، ۱۳۹۰: ۲۰۱). کلید مشکل در واقع یافتن روش‌هایی برای ایجاد محیط‌های با کیفیت شهری است که مردم را مجذوب کند و از زندگی در آن لذت ببرند (هال و فایفر، ۱۳۸۸: ۳۹۱). همانگونه که در بالا نیز گفته شد شهر ایده به دلایل بسیاری از جمله ضعف نهادهای نظارتی بر امر ساخت و ساز، نبود طرح‌های جامع و تفصیلی، ساخت و سازهای غیر مجاز از یک سو و بافت قدیمی، کوچه‌های تنگ و تاریک، زمین‌های پرت و خالی، دره‌های بزرگی که از نقاط مختلف شهر وجود دارند، از ساختار کالبدی و فیزیکی نامناسبی برخوردار است. از این رو سوال اصلی این تحقیق این است که چه رابطه‌ای میان ساختار کالبدی فیزیکی شهر بر احساس امنیت شهروندان شهر ایده وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

سلیمانی و صمدپور (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان سنجش عوامل کالبدی موثر بر حس امنیت در فضاهای شهری از دیدگاه سالمندان (نمونه موردی: میدان ولایت فقیه ارومیه) نشان دادند بین مولفه‌های محیطی و کالبدی و احساس امنیت رابطه وجود دارد.

لحمیان (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان ارزیابی اثرات بافت کالبدی در افزایش امنیت فضاهای شهری (مطالعه موردی: محلات شهر امیر کلا) نشان داد بین مولفه کیفیت محیط و افزایش امنیت شهری در محله‌های نوساز و فرسوده رابطه معنادار و مستقیم وجود دارد.

نایبی و سلیمانی (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه وضعیت کالبدی- فضایی، جرم و احساس امنیت در فضای شهری مطالعه موردی پیاده‌روها در شهر خرم‌آباد» نتایج نشان داد بین کیفیت طراحی شهری و احساس امنیت رابطه معناداری مشاهده شد.

1. Fijalkow
2. Newman
3. Defensible Space Theory
4. Short
5. Hall and Pfeifer

پیری و ملکی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان بررسی احساس امنیت ساکنان در بافت‌های فرسوده شهری (مورد مطالعه، محله عامری شهر اهواز) نشان دادند بین احساس امنیت و وضعیت فیزیکی کالبدی محله رابطه معناداری وجود دارد.

صادقو و همکاران (۱۳۹۴). در پژوهشی با عنوان سنجش میزان امنیت فضایی شهروندی با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره (مطالعه موردی: مناطق سیزده‌گانه شهر مشهد) نشان دادند میزان احساس امنیت در بین مناطق شهری مشهد متفاوت است به طوری که احساس امنیت در مناطق ۹، ۱۱ و ۱۲ بیش از سایر مناطق شهر مشهد است و دلیل آن بافت کالبدی منظم، گشودگی و تراکم بافت، و همگونی جمعیت به لحاظ اقتصادی و اجتماعی است.

لطفی و همکاران (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «ارزیابی مولفه‌های کالبدی فضاهای عمومی و تاثیر آن در احساس امنیت اجتماعی شهروندان بابلسر» پرداختند. یافته‌های تحقیق بیانگر آن است رابطه مستقیم و معناداری میان مولفه‌های محیطی و امنیت اجتماعی وجود دارد.

ملتفت و عربی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه ساختار محله‌ای و احساس امنیت با تاکید بر مشارکت اجتماعی ساکنین (مطالعه موردی: شهر کرج) نشان دادند بین بی‌نظمی فیزیکی محله سکونت و میزان احساس امنیت رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد، به عبارت دیگر افزایش بی‌نظمی فیزیکی در ساختار شهر سبب کاهش احساس امنیت شهروندان می‌گردد.

گروسی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه ویژگی‌های محله مسکونی، با احساس امنیت شهروندان کرمانی» نشان دادند بین شکل فیزیکی محله، بی‌سازمانی و بی‌نظمی در محله و وابستگی به محله، با احساس امنیت رابطه معنادار وجود دارد.

پایدار و همکاران (۲۰۱۷) در پژوهشی با عنوان « بررسی امنیت راه (مسیر) زنان در محله‌های سانتیاگو در شیلی» نشان دادند اکثر پاسخ دهندگان اغلب اعلام کردند که محله آن‌ها تا حدودی امن است، ولی در این انفاق نظر داشتند که احساس ناامنی آنها بر مسیری که برای پیاده‌روی روزانه خود انتخاب می‌کنند، تاثیر می‌گذارد. یافته‌های دیگر تحقیق نشان می‌دهد که حضور دیگران، نزدیکی به مغازه‌ها، مدارس و پارک، فضاهای باز و حضور افراد آشنا مهم‌ترین عوامل برای افزایش احساس امنیت زنان هستند.

---

1. Paydar et al

2. Santiago

3. Chile

فوستر و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «آیا طراحی پیاده‌رو در محله می‌تواند بر جرم تاثیر بگذارد» نشان دادند با افزایش مداخلات و تصمیم‌گیری‌هایی در پیاده‌روها می‌توان ترس از جرم را کاهش و میزان پیاده‌روی در معابر شهری را افزایش داد.

والرا و گواردیا^۲ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «احساس ناامنی و ترس از بزهکاری در یک شهر با آمار پایین جرم» پرداختند. نتایج نشان داد بین ویژگی‌های کالبدی محیطی (کنترل بصری، روشنایی) با احساس ناامنی رابطه دارند.

نظریات تحقیق

جکوبزگر بیان نظریات خود در باب ویژگی‌های کالبدی فیزیکی شهر بیشتر به نقش پیاده‌روها و خیابان‌ها در احساس امنیت پرداخته است. و در این باره می‌گوید خیابان‌ها در شهرها علاوه بر جریان عبور و مرور وسایط نقلیه در خدمت مقاصد بسیاری، هستند. بخش عابر پیاده خیابان‌ها نیز علاوه بر عبور و مرور پیاده، به مقاصد بسیاری خدمت می‌کنند. این موارد استفاده اگر چه با عبور و مرور مرتبط‌اند، اما با آن‌ها یکسان نیستند و به نوبه خود در کارکردهای مناسب شهرها حداقل به اندازه عبور و مرور اساسی تلقی می‌شوند. یک پیاده‌راه شهری به خودی خود معنایی ندارد. چنین پیاده‌راهی چیزی جز یک انتزاع نیست. پیاده‌راه تنها در پیوند با ساختمان‌ها، کاربری‌هایی که در آن محاط است و یا در ارتباط با سایر پیاده‌راه‌های بسیار نزدیک معنا می‌یابد. این مسئله در مورد خیابان‌ها نیز مصداق دارد. به این معنا که آن‌ها نیز در خدمت مقاصد علاوه بر عبور و مرور وسایل نقلیه درون خود هستند. خیابان‌ها و پیاده‌راه‌هایشان عمده‌ترین مکان‌های عمومی یک شهر، اصلی‌ترین ارگان‌های حیاتی آن‌اند. اگر خیابان‌ها گرفته و زشت باشند، شهر گرفته و زشت خواهد بود. اگر خیابان‌های شهری از وحشیگری و ترس در امان باشند، شهر از وحشیگری و ترس در امان است. هنگامی که مردم می‌گویند یک شهر یا بخشی از آن همچون جنگل است و یا خطرناک است، آنچه اساساً مورد نظر است این است که در پیاده‌راه‌های آن احساس امنیت نمی‌کنند (جکوبز، ۱۳۸۸: ۲۹).

جکوبز همچنین نشانه یک ناحیه شهری موفق را در این می‌بیند که فرد در خیابان‌های مملو از بیگانگان آن احساس امنیت فردی و اطمینان کند. او نباید خود به خود احساس کند که مورد تهدید قرار دارد. یک ناحیه شهری که در این زمینه ناموفق عمل کند، در سایر زمینه‌ها نیز ناموفق بوده کوهی از مشکلات را در برابر خود و به طور کلی شهر خود خواهد داشت (جکوبز، ۱۳۸۸: ۳۰).

-
1. Varela and Guardia
  2. Varela and Guardia
  3. Jane Jacobs

وود معتقد است که در طرح‌های خانه سازی هرگز به اندازه کافی ماموران پلیس، نگهبانان، ماموران مهندسی خدماتی و ... را برای پیشگیری از رخداد جرم به خدمت نمی‌گیرند. او بر ضرورت همکاری مدیران با ساکنان تاکید کرده و اندیشه‌های خود را بر بهبود فیزیکی در طراحی دوباره فضاهای همگانی و نیمه همگانی متمرکز ساخت. فضاهایی که باید به مکان‌هایی برای اوقات فراغت تبدیل شوند تا از این رهگذر، رویت پذیری ارتقا یابد. برای نمونه: زمین‌های بازی کودکان و مکان‌هایی برای نشستن و گفت و گوی پدر- مادر که از خانه‌های خود رویت پذیر باشند. ورودی بلوک‌های آپارتمان باید به منزله لابی، بخش پذیرش یا ملاقات (همراه با جایی برای نشستن یا دارای بوفه و ...) باشند. این مکان‌ها باید به سادگی از بیرون رویت پذیر بوده و عصرها روشنایی مناسبی داشته باشند (کلکوهن، ۱۳۸۷: ۸۴-۸۵).

فلسون^۳ در دیدگاه «طراحی کالبدی و مدیریت جنبشی» معتقد است که هم بزه‌کاران و هم بزه-دیدگان به دنبال کوتاه‌ترین راه‌ها، حداقل صرف زمان و ساده‌ترین ابزارها برای انجام کارهای خود هستند، بدین وسیله می‌توان محل فعالیت مجرمانه و وقوع جرم آن‌ها را پیش‌بینی کرد، یا به عکس، با اصلاح محیط می‌توان امکان فعالیت مجرمانه آن‌ها را به حداقل رساند. فلسون نموداری ترسیم کرد که در آن واحد اصلی سازمان اکولوژیکی جامعه از طریق خیابان تغییر می‌یافت و آن را «امکان» نامید. تسهیلاتی که به سرعت در یک سازمان اجتماعی رواج می‌یابد و سبب می‌شود تا چند فعالیت غیر وابسته به هم یا چند بخش که عهده‌دار تامین امنیت، جمع‌آوری و دفع زباله، پارک‌بانی و غیره هستند در یک مجموعه گرد هم آیند. بنابراین در چنین شرایطی، می‌توان از وقوع بزه با استفاده از کنترل‌های اجتماعی غیررسمی یعنی از طریق خانواده‌ها و همسایگان پیشگیری نمود. اما وقتی وضع خیابان‌ها آشفته باشد، کنترل بزهکاری از طریق فعالیت‌های پلیسی گاهی موفق و گاهی ناموفق خواهد بود. وقتی تسهیلات غالب باشد، معماران، برنامه‌ریزان امنیتی و مدیران رفاهی بازیگران اصلی سناریوی پیشگیری بزهکاری خواهند بود. به نظر فلسون طراحی کالبدی و مدیریت جنبشی نیاز به تامل و تدبیر دارد. برای مثال طراحان باید تلاش کنند توجه مجرمان احتمالی را نسبت به اهداف احتمالی منحرف نمایند، یا فعالیت مجرمین را محدود به مکانی نمایند که بتوان

-
1. Wood
  2. Colquhoun
  3. Felson
  4. Physical Design and Kinetic Management Theory
  5. Facility

آن‌ها را تحت نظارت درآورد، بدین ترتیب بزه‌دیدگان احتمالی از خطرات جرم دور می‌مانند (جیسون و ویلسون، ۱۳۸۷: ۱۳-۱۴).

بر اساس نظریه پنجره شکسته احساس ناامنی در محله، تنها به دلیلی جرایم خشونت آمیز نیست، بلکه نابهنجاری‌ها و رفتارهای اخلاص‌گراانه چون اعتیاد، ولگردی و تکدی، گذشته از این که عامل اصلی ترس و احساس ناامنی عمومی‌اند، به نوبه خود قطعاً زمینه رواج گسترده جرایم را نیز فراهم می‌نمایند. همانطور که اگر پنجره‌ای از ساختمان بشکند و همچنان تعمیر نشده رها گردد، به زودی کل ساختمان منهدم خواهد گردید، برای پیشگیری از انهدام اجتماع نیز، باید به محض شکسته شدن اولین هنجار، فوراً با هنجار شکن برخورد شود (ویلسون و کلینگ، ۱۳۸۲: ۱۷۹). این نکته به خوبی اثبات شده است که مراقبت از محل‌های عمومی به میزان زیادی موجب کاهش جرم می‌شود. از طرفی عدم مراقبت و به هم ریختگی محیطی مانند وجود آشغال، خرابه‌ها، انجام برخی رفتارهای بی‌ادبانه و خشن، ولگردی، مستی و تکدی‌گری در این مکان‌ها موجب افزایش جرم می‌شود. طبق این دیدگاه، پنجره‌های شکسته یک ساختمان، نشانه عدم کنترل فردی و جمعی در آنجاست. نبود کنترل‌های اجتماعی، به مثابه چراغ سبزی برای مجرمینی است که با غنیمت شمردن فرصت، در این مکان‌ها مرتکب جرم شوند. ساختمان‌های صنعتی و تجاری بدون سکنه، در و پنجره‌های شکسته، دیوارهای ترک‌دار و مخروبه، محوطه‌های عمومی و کثیف و پر از آشغال در برخی مناطق شهر احتمال وقوع جرم را در این مکان‌ها افزایش می‌دهد برخی محیط‌های خاص، جاذب مجرمین بالقوه برای ارتکاب جرم می‌باشد (رحمت، ۱۳۸۸: ۱۰۵-۱۰۶). اگر پنجره‌ای شکسته باشد و مرمت نشود، فرد متمایل به شکستن قانون و هنجارهای اجتماعی با مشاهده بی‌اعتنایی جامعه به این امر دست به شکستن شیشه دیگری خواهد زد. دیری نمی‌پاید که شیشه‌های بیشتری شکسته می‌شود و این احساس آنارشستی، بی‌قانونی و هرج و مرج از خیابان به خیابان و از محله‌ای به محله‌ای دیگر گسترش می‌یابد و خود با علائم و پیام‌هایی را به همراه خواهد داشت. به این ترتیب هر کاری که بخواهید، مجاز هستید انجام دهید بدون آنکه کسی مزاحم شما شود. آن‌ها استدلال می‌کردند که این جرایم کوچک علامت و پیامی را به جامعه می‌دهند که ارتکاب جرم آزاد است (فیروزجائیان و سعادت‌ی چافی، ۱۳۹۶: ۲۳).

چارچوب نظری تحقیق

نظریه جکوبز ادعان دارد که اگر در شهری خیابان‌ها و کوچه نامناسب، باعث عدم حضور شهروندان در آن خیابان‌ها می‌شوند و خیابانی که باید محل حضور و نظارت مردم باشد و به نوعی کنترل

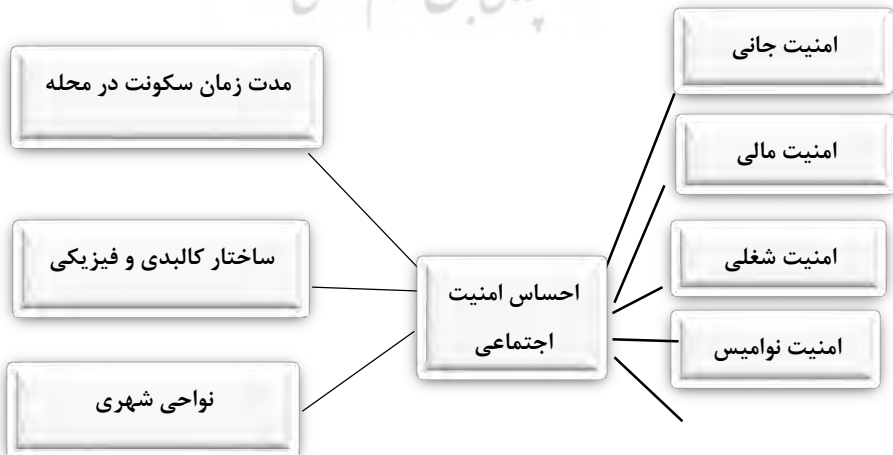
1. Geason and Wilson
2. Broken Windows Theory
3. Wilson and Kelling

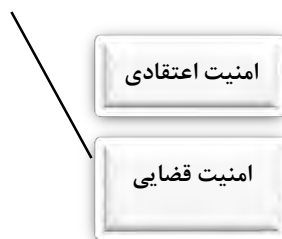

کننده جرایم باشد از به دلیل بافت و ساختار به محلی متروکه تبدیل می‌شوند و زمینه را برای افزایش جرم و به تبع آن کاهش ترس مردم از خیابان موجب استفاده کمتر آن‌ها از خیابان شده و به نوبه خود خیابان‌ها را ناامن‌تر می‌کند و در نظریه خود معتقد از آن-جایی که در طرح‌های خانه سازی از نظریات پلیس و کارشناسان امنیت در شهرها استفاده نمی-کنند، شکل و نوع ساخت و سازها خود زمینه ناامنی را دارند و بیان می‌کند رفع این مشکلات نیازمند همکاری متولیان ساخت و ساز با کارشناسان امنیتی و پلیس می‌باشد. فلسفون هم در نظریه خود معتقد است از آنجایی که بزهکاران به دنبال کوتاه‌ترین راه برای انجام فعالیت خود هستند می-توان با اصلاح و ساختار کالبد محیط این امکان را از بین برد و همچنین در کنار این باید از طریق کنترل‌های غیر رسمی میزان امنیت را افزایش داد. نظریه پنجره شکسته ادعان دارد که هر چه بی-نظمی در محیطی بیشتر باشد احتمال وقوع جرم بیشتر و سلب امنیت افزایش می‌یابد. طبق این دیدگاه، پنجره‌های شکسته یک ساختمان، نشانه‌ی عدم کنترل فردی و جمعی در آن‌جاست. نبود کنترل‌های اجتماعی، به مثابه‌ی چراغ سبزی برای مجرمینی است که با غنیمت شمردن فرصت، در این مکان‌ها مرتکب جرم شوند. ساختمان‌های صنعتی و تجاری بدون سکنه، در و پنجره‌های شکسته، دیوارهای ترک‌دار و مخروبه، محوطه‌های عمومی و کثیف و پر از آشغال در برخی مناطق شهر احتمال وقوع جرم را در این مکان‌ها افزایش می‌دهد برخی محیط‌های خاص، جاذب مجرمین بالقوه برای ارتکاب جرم می‌باشد.

فرضیه‌های پژوهش

- فرضیه اول: میزان احساس امنیت اجتماعی و ابعاد آن در شهر ایزه پایین است.
- فرضیه دوم: میزان شرایط نامناسب فیزیکی کالبدی در شهر ایزه زیاد است.
- فرضیه سوم: میزان احساس امنیت در نواحی شهری ایزه متفاوت است.
- فرضیه چهارم: بین مدت زمان سکونت در محله و میزان احساس امنیت رابطه وجود دارد.
- فرضیه پنجم: بین ساختار کالبدی فیزیکی شهر و احساس امنیت در شهر رابطه وجود دارد.

شکل ۱. الگوی نظری تحقیق

روش تحقیق

این پژوهش از نظر اجرا پیمایش و از نوع توصیفی تحلیلی و از نظر هدف کاربردی بوده است. جامعه آماری این پژوهش، افراد بالای ۱۵ سال شهرستان ایذه می‌باشد که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ بالغ بر «۶۸۱۱۵» برآورده شدند. و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر تعیین شد. گردآوری داده‌ها با پرسشنامه محقق ساخته صورت گرفت. پایایی پرسشنامه از طریق ضریب آلفای کرونباخ و اعتبار آن از روش اعتبار محتوا به دست آمده است یعنی اعتبار گویه‌ها از طریق مشورت با اساتید و متخصصین تایید شد. در جدول زیر نتایج آزمون آلفای کرونباخ آمده است.

جدول شماره ۱) میزان آلفا متغیرهای مستقل و وابسته تحقیق

آلفا	تعداد گویه	ابعاد	متغیر
۰/۸۱	۴	امنیت جانی	احساس امنیت اجتماعی
۰/۷۶	۴	امنیت مالی	
۰/۷۶	۴	امنیت شغلی	
۰/۷۱	۴	امنیت نوامیس	
۰/۷۰	۴	امنیت قضایی	
۰/۷۲	۴	امنیت اعتقادی	
۰/۸۱	۲۴	احساس امنیت اجتماعی (کل)	
۰/۷۵	۸		ساختار کالبدی شهر

شیوه نمونه گیری، نمونه گیری دو مرحله‌ای بوده است که در مرحله اول نمونه گیری سیستماتیک در محلات شهر اعمال گردید. بر اساس طرح جامع شهری ایذه مصوب سال ۱۳۹۲ شهر به مناطق ۱ و ۲ تقسیم شده است. منطقه ۱ شامل ۳ ناحیه و منطقه ۲ شامل ۲ ناحیه می‌باشد. و این ۵ ناحیه از ۱۴ محله تشکیل شده‌اند. در برخی محلات ۲۷ و در برخی محلات ۲۸ پرسشنامه توزیع گردید. (مثلا ناحیه ۳ منطقه ۱ که از سه محله تشکیل شده بود تعداد ۸۲ پرسشنامه توزیع گردید) همانطور که گفته شد در مرحله‌ی اول به روش نمونه گیری سیستماتیک خانوارها شناسایی شدند به این صورت که در داخل محلات در هر بلوک از اعداد ۱۰ تا ۱۰۰ به تصادف عدد ۴ انتخاب گردید و

چون عدد واسط ۱۰ بود خانه بعدی ۱۴ و ۲۴ و ... انتخاب گردیدند. در مرحله دوم نمونه گیری تصادفی ساده بوده است بدین صورت که در داخل خانواده از افراد بالای ۱۵ سال به تصادف یک نفر از اعضای خانواده انتخاب و پرسشنامه تکمیل گردید. برای تحلیل آماری از نرم افزار SPSS و آزمون-های آماری، T, F، ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چند متغیره استفاده شده است.

تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

متغیر ساختار کالبدی - فیزیکی شهر: ویژگی‌های برخی از فضاهای شهری به گونه‌ای است که زمینه ترس بیشتری را فراهم می‌آورد. نبود نور کافی در خیابان، خوابیدن بی‌سرپناهان و معتادان در کنار خیابان و نبود پیاده‌رو در اتوبان‌ها از آن جمله‌اند. بر اساس نظریه اسکار نیومن فضاهایی که امکان دیدن و دیده شدن در آن‌ها بیشتر باشد و در ضمن امکان کمی برای فرار فراهم آورند ظرفیت کمتری برای مجرمان فراهم می‌آورند (پیری و ملکی، ۱۳۹۵: ۱۲۲). در این پژوهش ساختار کالبدی فیزیکی با استفاده از گویه‌های زیر عملیاتی شده است.

۱. تا چه حد زمین‌های خالی و رها شده، در شهر وجود دارد که امکان گیر افتادن شخص و سوء استفاده مجرمین از آن‌ها وجود دارد.

۲. تا چه حد در کوچه‌ها و خیابان‌های شهر فضاهای مخفی از دید وجود دارد.

۳. فاصله بین درختان و دیوار خانه‌ها کم است که پیاده‌روها را در شب ترسناک می‌کنند.

۴. در محله فضاهایی وجود دارد که از نظر بهداشتی مناسب نیستند و پاتوق معتادان گردیده است.

۵. بافت محلات شهری نامنظم هست و کوچه‌های تنگ و بن بست در شهر وجود دارد.

۶. تابلوهای کوچه‌ها و معابر معمولاً ناپیدا و ناخوانا هستند.

۷. بیشتر کوچه‌ها در شب تاریک هستند و روشنایی کافی ندارند.

نواحی شهری: بنابر تقسیمات طرح جامع شهری، شهر ایذه به دو منطقه ۱ و ۲ تقسیم می‌شود. که منطقه ۱ شامل ۳ ناحیه و منطقه ۲ شامل ۲ ناحیه می‌باشد. بنابراین منظور از نواحی شهری نواحی پنج‌گانه‌ای است که در این دو منطقه شهر ایذه وجود دارد.

احساس امنیت: احساس امنیت را می‌توان میزان آرامش خاطر ذهنی و روانی افراد در مورد این که در زندگی روزمره خود چقدر در برابر خطرات احتمالی و مزاحمت دیگر افراد جامعه مصونیت دارند تعریف کرد. (مظلوم و اسمعیلی، ۱۳۸۹: ۲۲۵). در این پژوهش شش بعد از احساس امنیت اجتماعی به عنوان متغیر وابسته مورد بررسی قرار گرفته است.

امنیت جانی به معنای تضمین جسم و جان افراد در مقابل خطرات و آسیب‌هایی است که مانع از ادامه حیات آنان شود (باپیری و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۸). که این بعد با گویه‌های زیر سنجیده شده است.

۱. قدم زدن به تنهایی در مسیر خلوت

۲. کمک به سرنشینان ماشینی که در شب در خیابان خلوت خراب شده

۳. سوار شدن تاکسی به هنگام شب و تنهایی

۴. تردد با ماشین‌های مسافرکش شخصی در شب.

امنیت مالی عبارت است تضمین دارایی‌های خانواده از سرقت و دزدی، و اطمینان خاطری که از تأمین نیازهای مادی و مالی خانواده حاصل می‌شود (تنهایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴). این بعد نیز با گویه‌های زیر سنجیده شده است.

۱. حمل پول نقد و اشیای قیمتی به همراه خود

۲. پارک کردن خودرو به مدت طولانی در خیابان

۳. در میان گذاشتن میزان ثروت و درآمد خود با دیگران

۴. خالی گذاشتن منزل به هنگام مسافرت یا کار به مدت چند روز

امنیت شغلی: این بعد امنیت اجتماعی صرفاً شامل شرایط و اوضاع و احوالی نیست که افراد نگران از دست دادن شغل خود باشند، بلکه همچنین باید چشم انداز شغلی افراد و روند پیشرفت و ترقی آنان را در برداشته باشد. یعنی افراد ضمن کار و انجام وظیفه و دریافت حقوق و مزد، از امکانات لازم برای بهبود شرایط و پرورش خویش برخوردار باشند (تنهایی و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۴-۱۵). این بعد نیز با گویه‌های زیر سنجیده شده است.

۱. آینده شغلی خود یا دیگر اعضای خانواده

۲. نگرانی از رقابت‌های ناسالم شغلی

۳. احتمال یافتن شغل مناسب پس از اتمام تحصیلات

۴. احتمال یافتن شغل جدید در کوتاه مدت در صورت از دست دادن شغل.

امنیت قضایی: اطمینان و آرامش احزاب و گروه‌های قانونی برای انجام فعالیت در جامعه و همچنین اطمینان افراد و گروه‌های یک جامعه از در معرض تهدید و خطر قرار نگرفتن در صورت اعتراض و اعتصاب برای دستیابی به حقوق خود (هاشمی نسب، ۱۳۹۴: ۱۷۸). این بعد با گویه‌های زیر سنجیده شده است.

۱. شرکت در تجمعات اعتراضی برای رسیدن به حقوق خود

۲. برگزاری تجمعات آزاد صنفی توسط اصناف مختلف

۳. فعالیت آزادانه احزاب سیاسی

۴. وجود قوانین اجتماعی مشخص در جامعه.

امنیت اعتقادی: یعنی این که افراد جامعه تا چه حد احساس می‌کنند که می‌توانند باورهای خود را آزادانه بیان کنند و در مورد مسائل و مشکلات جامعه به بحث و گفت و گو بنشینند (هاشمی نسب، ۱۳۹۴: ۱۷۹). این بعد با گویه‌های زیر سنجیده شده است.

۱. چاپ و نشر عقاید
  ۲. احترام به افکار مختلف در جامعه
  ۳. بیان راحت باورها
  ۴. بحث و گفتگو در مورد مشکلات جامعه
- امنیت نوامیس: آرامش و اطمینان افراد در مورد خطر تعرض قرار نگرفتن نوامیس آن‌ها در سطح محله، شهر و به طور کلی جامعه (ذاکری هامانه، ۱۳۹۰: ۲۱۶). این بعد نیز با این گویه‌ها سنجیده شده است:

۱. تهدید نوامیس در محله زندگی
۲. وجود امنیت کامل نوامیس در سطح شهر
۳. تهدید نوامیس توسط آشنایان
۴. وجود امنیت کامل نوامیس در هنگام مسافرت در شب یا روز.

یافته‌های پژوهش

یافته‌ها نشان می‌دهد، ۵۰ درصد پاسخ‌گویان مرد و ۵۰ درصد زن می‌باشند همچنین ۶۲/۵ درصد پاسخ‌گویان مجرد، ۳۶/۲ درصد متاهل و ۱/۳ بی‌همسر در اثر طلاق یا فوت بوده‌اند. میانگین سنی پاسخ‌گویان ۲۶ سال، و انحراف معیار ۹/۴۹ می‌باشد. ۶ درصد پاسخ‌گویان سطح تحصیلاتشان بیسواد و ابتدایی، ۴۳/۸ درصد راهنمایی و دبیرستان، ۴۰/۶ درصد کاردانی و کارشناسی، ۶/۸ درصد کارشناسی ارشد و دکتری و ۲/۹ درصد هم تحصیلات حوزوی داشتند. ۹/۴ درصد بدون درآمد، ۱۷/۷ درصد درآمدشان زیر ۱ میلیون، ۳۱/۵ درصد ۱ تا ۲ میلیون امنیت جانی، ۲۲/۷ درصد ۲ تا ۳ میلیون، ۸/۶ درصد ۳ تا ۴ میلیون، ۶/۳ درصد ۴ تا ۵ میلیون و ۳/۹ درصد هم بالای ۵ میلیون درآمد دارند.

فرضیه اول: میزان احساس امنیت اجتماعی و ابعاد آن در شهر ایزه پایین است.

جدول شماره ۲) آماره توصیفی متغیر وابسته به تفکیک ابعاد و آزمون تک نمونه‌ای T

ابعاد	گویه‌ها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	میانگین معیار	T	سطح معناداری
	۴	۴	۲۰	۹/۵۰	۴/۰۳	۱۲	۱۲/۱۲۷	۰/۰۰۰
امنیت مالی	۴	۴	۲۰	۹/۲۸	۳/۷۲	۱۲	۱۴/۲۶۰	۰/۰۰۰
امنیت شغلی	۴	۳	۱۵	۵/۹۱	۲/۸۸	۹	۲۰/۹۴۶	۰/۰۰۰
امنیت نوامیس	۴	۴	۱۷	۸/۸۳	۲/۶۲	۱۰/۵	۱۲/۴۱۴	۰/۰۰۰

امنیت قضایی	۴	۴	۱۸	۸/۶۲	۳/۰۴	۱۱	۱۵/۲۵۹	۰/۰۰۰
امنیت اعتقادی	۴	۴	۲۰	۱۰/۴۴	۳/۶۳	۱۲	۸/۴۱۸	۰/۰۰۰
احساس امنیت اجتماعی	۲۴	۲۴	۸۷	۵۲/۵۸	۱۲/۱۷	۵۵/۵	۴/۶۷۳	۰/۰۰۰

همانگونه که در جدول شماره ۲ مشخص است میانگین احساس امنیت اجتماعی و همچنین ابعاد آن از حد متوسط پایین تر است و این تفاوت هم از نظر آماری معنادار است. بنابراین فرضیه ما تایید می شود.

فرضیه دوم: میزان شرایط نامناسب فیزیکی کالبدی در شهر ایزه زیاد است.

جدول شماره ۳) آماره توصیفی متغیر مستقل به تفکیک ابعاد و آزمون تک نمونه ای T

متغیر مستقل	گویه ها	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار	میانگین معیار	T	سطح معناداری
ساختار کالبدی فیزیکی شهر	۷	۷	۳۵	۲۵/۹۸	۳/۸۹	۲۱	۵۰/۲۵	۰/۰۰۰

نتایج جدول شماره ۳ نشان می دهد که میانگین معیار ساختار کالبدی فیزیکی شهر (۲۱) و میانگین مشاهده شده (۲۵/۹۸) می باشد که نشان می دهد از نظر مردم میزان شرایط نامناسب کالبدی فیزیکی از میانگین معیار بیشتر است. این تفاوت از نظر آماری نیز معنادار بوده است. بنابراین فرضیه ما تایید می گردد.

فرضیه سوم: میزان احساس امنیت در نواحی شهری ایزه متفاوت است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

جدول شماره ۴) خروجی آزمون تحلیل واریانس میزان احساس امنیت اجتماعی در بین نواحی ۵ گانه شهری ایذه

مناطق شهری	نواحی شهری	محلله‌های شهری	تعداد	میانگین	انحراف معیار	F	سطح معناداری
منطقه ۱	ناحیه ۱	۱. شهید علی مردان بختیاری (جاده اصفهان) ۲. گنجشگیر ۳. حافظ شمالی	۸۲	۵۱/۲۱	۱۲/۰۸	۲/۴۱۰	۰/۰۴۹
	ناحیه ۲	۱. مرکز شهر (بازار) و خیابان طالقانی ۲. خیابان سرقنات و بهشت زهرا	۵۵	۵۰/۳۲	۱۱/۱۸		
	ناحیه ۳	۱. حافظ جنوبی ۲. شهید عبدالمجید کیانی و بلوار چویل ۳. ترمینال و شهرک جانبازان	۸۲	۵۱/۸۲	۱۱/۷۵		
منطقه ۲	ناحیه ۱	۱. اکبرآباد ۲. پارک جنگل (بهاران) ۳. خیابان حر	۸۲	۵۳/۰۸	۱۲/۹۷		
	ناحیه ۲	۱. نورآباد ۲. شهید اشکبوس نادری ۳. محمد رسول الله	۸۳	۵۵/۸۴	۱۲/۰۴		

جدول شماره ۴ میزان احساس امنیت را در بین نواحی مختلف شهر ایذه نشان می‌دهد بر این اساس ناحیه ۲ منطقه ۲ بالاترین احساس امنیت را داشته سپس ناحیه ۱ منطقه ۱ و ناحیه ۲ منطقه ۱ و ناحیه ۳ منطقه ۱ و ناحیه ۲ منطقه ۱ و در آخر ناحیه ۱ منطقه ۱ بوده است.

فرضیه چهارم: بین مدت زمان سکونت در محله و میزان احساس امنیت رابطه وجود دارد.

جدول ۵) همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
مدت زمان سکونت در محله	۰/۰۵۴	۰/۲۹۴

جدول شماره ۵ نشان می‌دهد بین مدت زمان سکونت در محله و میزان احساس امنیت با ضریب همبستگی (۰/۰۵۴) و سطح معناداری (۰/۲۹۴) رابطه وجود ندارد، این فرضیه رد می‌شود.

فرضیه پنجم: بین ساختار کالبدی فیزیکی شهر و احساس امنیت در شهر رابطه وجود دارد.

جدول ۶) همبستگی بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته به تفکیک ابعاد

نام متغیر	همبستگی پیرسون	سطح معناداری
ساختار فیزیکی کالبدی	-۰/۱۰۷*	۰/۰۳۷

جدول شماره ۶ نشان می‌دهد بین ساختار کالبدی فیزیکی محله با احساس امنیت با ضریب همبستگی (-۰/۱۰۷*) و سطح معناداری (۰/۰۳۷) رابطه معکوس و معناداری وجود دارد بدین معنا که هر چه ساختار فیزیکی کالبدی محله نامناسب‌تر مثل خیابان‌های تاریک، فضای مخفی و ... بیشتر می‌شود احساس امنیت پایین‌تر می‌آید.

جدول شماره ۷) رگرسیون تأثیر متغیرهای مستقل بر احساس امنیت اجتماعی

سطح معناداری	T	ضرایب استاندارد شده (Beta)	ضرایب استاندارد نشده		متغیرهای مستقل
			B	خطای معیار	
۰/۰۴۱	-۲/۰۵۱	-۰/۱۰۴	۰/۱۳۶	-۰/۲۷۹	ساختار کالبدی - فیزیکی شهر
۰/۰۰۶	۲/۷۷۲	۰/۱۴۱	۰/۴۲۸	۱/۱۸۶	نواحی شهری
		ضریب تعیین شده	ضریب تعیین شده		ضریب تعیین تعدیل شده
		۰/۰۸۳			۰/۰۷۷
		ضریب همبستگی چندگانه			
		۰/۳۶۹			

بر اساس داده‌های جدول شماره ۷ تبیین رگرسیون نشان داد از مجموع متغیرهای وارد شده در معادله رگرسیونی، تنها دو متغیر ساختار کالبدی- فیزیکی شهر و نواحی شهری در مدل رگرسیون باقی ماندند و این دو متغیر توانست ۸/۳ درصد از واریانس احساس امنیت اجتماعی را تبیین کند.

مابقی تغییرات متغیر وابسته به دلیل پیچیدگی و چند بعدی بودن متغیر وابسته تحقیق، یعنی احساس امنیت اجتماعی به سایر متغیرها بستگی دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

امنیت از مهم‌ترین نیازهای بشری در همه ادوار تاریخ بوده است. امروزه به دلیل پیشرفت و توسعه، امنیت نقش مهم‌تری به خود گرفته و همه ابعاد زندگی انسان‌ها را در بر گرفته است. عدم توجه به مقوله احساس امنیت خسارات زیادی را به بار خواهد آورد. در ایجاد امنیت و احساس امنیت، عوامل گوناگونی دخیل هستند، شناسایی این عوامل و عناصر از پیش شرط‌های اساسی جهت ارتقای سطح امنیت اجتماعی است. در این پژوهش متغیرهای ساختار کالبدی فیزیکی شهر، مدت زمان سکونت در محله و نواحی شهری مورد بررسی قرار گرفته است.

برخی از شواهد و گزارش‌ها حاکی از آن بود که میزان احساس امنیت در بین شهروندان شهر ایزده پایین است. از این رو فرضیه نخست را به سنجش میزان احساس امنیت در بین شهروندان شهر ایزده قرار دادیم. با توجه به خروجی داده‌ها میانگین احساس امنیت اجتماعی و همچنین تمام ابعاد آن از حد متوسط پایین‌تر است. که به تایید فرضیه ما منجر شد. کمترین میزان احساس امنیت، امنیت شغلی با میانگین (۵/۹۱)، امنیت قضایی (۸/۶۲)، امنیت نوامیس (۸/۸۳)، امنیت مالی (۹/۲۸)، امنیت جانی (۹/۵۰)، امنیت اعتقادی (۱۰/۴)، میانگین احساس امنیت اجتماعی (۵۲/۵۸) است. در رابطه با این موضوع که چرا میزان احساس امنیت در شهر ایزده پایین است باید گفت که شهر ایزده به واسطه عدم توسعه اقتصادی، میزان بالای بیکاری، فقر، تبعیض‌های صورت گرفته، بافت نامناسب و فرسوده شهری، و محیط طایفه‌ای خود شرایط زمینه‌ای ناامنی را دارد.

خروجی آزمون تحلیل واریانس، نشان می‌دهد میزان احساس امنیت در بین نواحی مختلف شهر با سطح معناداری ($P=0/049$) تفاوت وجود دارد. که این فرضیه مورد تایید قرار می‌گیرد و با صادق و همکاران به همین نتیجه که میزان احساس امنیت در نواحی مختلف شهری متفاوت است هم‌سو است. بیشترین میزان احساس امنیت متعلق به ناحیه ۲ از منطقه ۲ که شامل محله‌های (نورآباد، شهید اشکبوس نادری و محمد رسول الله) است. پس از این ناحیه، ناحیه ۱ از منطقه ۲ که شامل محلات: اکبرآباد، پارک جنگل (بهاران) و خیابان حر می‌باشد بیشترین احساس امنیت را دارا می‌باشد. محلات حافظ جنوبی، شهید عبدالمجید کیانی، ترمینال و شهرک جانبازان که تشکیل دهنده ناحیه ۳ منطقه ۱ هستند به لحاظ احساس امنیت در در رتبه‌ی سوم قرار می‌گیرند، محلات شهید علی مردان بختیاری (جاده اصفهان)، گنجشگیر و حافظ شمالی که تشکیل دهنده‌ی ناحیه ۱ منطقه ۱ هستند چهارم هستند و کمترین میزان احساس امنیت در ناحیه ۲ از منطقه ۱ متشکل از محله-های مرکز شهر (بازار)، خیابان طالقانی، و محله سرفنات و بهشت زهرا می‌باشد. ناحیه ۲ منطقه ۲ که بیشترین احساس امنیت را دارد اکثریت از ساکنینی تشکیل شده که به لحاظ اقتصادی و اجتماعی

به نسبت دیگر مناطق شهر از وضعیت بهتری برخوردارند. و در شهر به محله بالا نشین‌ها معروف است. ناحیه ۱ منطقه ۲ هم به همین منوال قرار دارد و سطح درآمدی این محله هم به نسبت نواحی منطقه ۱ بالاتر است. ناحیه ۳ منطقه ۱ هم بیشتر ساکنانش از طبقه متوسط تشکیل شده است. ناحیه ۲ منطقه ۲ که کمترین میزان احساس امنیت را داشته‌اند به علت قرار گرفتن بازار در این محله همه گونه افرادی در این ناحیه از شهر رفت و آمد می‌کنند که می‌تواند احساس امنیت پایینش مربوط به شلوغی آن باشد. همچنین ناحیه ۱ منطقه ۱ بیشتر منتهی به مناطق حاشیه نشین شهر می‌شوند. و اکثراً ساکنین آن خانواده‌هایی هستند که در سال‌های اخیر از روستاها به شهر آمده‌اند.

از دیگر نتایج تحقیق نشان داد که از نظر مردم شهر ایده شرایط فیزیکی و کالبدی محله و شهر نامناسب است و میزان وجود بافت‌های فرسوده، تاریکی خیابان‌ها، فضاهای مخفی از دید، زمین‌های خالی و متروکه در شهر از حد متوسط بالاتر بوده است. همچنین نتایج خروجی آزمون همبستگی نشان می‌دهد بین ساختار کالبدی فیزیکی محله با احساس امنیت رابطه معکوس و معناداری وجود دارد بدین معنا که هر چه ساختار فیزیکی کالبدی محله نامناسب‌تر مثل خیابان‌های تاریک، فضای مخفی و ... بیشتر می‌شود احساس امنیت پایین‌تر می‌آید. که با نتایج سلیمانی و صمدپور (۱۳۹۸)، لحمیان (۱۳۹۷)، ناییبی و سلیمانی (۱۳۹۶)، لطفی و همکاران (۱۳۹۳)، پیری و ملکی (۱۳۹۵)، پایدار و همکاران (۲۰۱۷)، فوستر و همکاران (۲۰۱۶) و والر و گواردیا (۲۰۱۴) همسو و همراستا است. و این نتیجه تایید نظریه‌های مورد استفاده شده در تحقیق است همانگونه که در نظریه پنجره شکسته ادعان دارد که هر چه بی‌نظمی و آشفتگی در محلی بیشتر باشد احتمال وقوع جرم و سلب امنیت در آن بیشتر است. و در نظریه جکوبز اگر خیابان‌ها و کوچه‌ها آشفته باشند، افراد در آن‌ها حضور پیدا نمی‌کنند و به نوعی دیگر کنترلی بر آن‌ها نیست و افراد متخلف آسان‌تر می‌توانند امنیت دیگران را خدشه‌دار کنند. نظریه وود هم پیشنهاد می‌کند برای افزایش احساس امنیت در محلات، باید مسئولین شهری در ساخت و سازها با پلیس و صاحب‌نظران امنیتی مشورت کنند و مکان‌هایی که امکان سلب امنیت در آن‌ها است از بین برود. نظریه فلسون هم معتقد است باید با اصلاح ساختارهای محیطی راه‌هایی که بزهدکاران را در مرتکب شدن به تخلف خود کمک می‌کند از بین برد.

پیشنهادات

با توجه به نتایج این تحقیق که بافت کالبدی فیزیکی شهر بر روی احساس امنیت شهروندان تاثیرگذار است پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. ضرورت توجه شهرداری و سازمان‌های متولی امور شهر به بافت‌های فرسوده شهری، سازماندهی تاسیسات شهری که می‌توانند به نحوی امنیت افراد را تهدید کنند از قبیل ساختمان‌های مخروبه یا نیمه کاره و امکانات شهری فرسوده و قدیمی، ضرورت رسیدگی به روشنایی خیابان‌ها و معابر.

۲. تامین روشنایی بیشتر خیابان‌ها و کوچه‌ها.

۳. شهرداری صاحبان زمین‌های خالی و متروکه را وادار به ساخت دیوار کند تا امکان جمع شدن معتادین در آن مکان از بین برود همچنین امکان گیر افتادن افراد در آن مکان‌ها نباشد.

۴. طراحی فضاهای خونا و قابل تشخیص از جمله نصب تابلوهای نام خیابان‌ها و کوچه‌ها به منظور جلوگیری از گیج شدن و ترس از گم شدن ناشی از آن، به ویژه که گم شدن تاثیر زیادی بر احساس امنیت زنان دارد.

۵. نهادها و سازمان‌های دولتی و غیر دولتی می‌توانند با هماهنگی شهرداری از زمین‌های بایر و بلا استفاده که در مالکیت شهرداری یا نهادهای دیگر هستند برای ایجاد کاربری‌های شهری استفاده کنند.

۶. اتخاذ رویکردهای همگانی، و جامعه محوری در مدیریت شهری و محله‌ای. هر اندازه که میزان مشارکت مردم در امور شهر گسترش یابد، به همان میزان احساس مسئولیت در اداره امور شهری در بین شهروندان ایجاد خواهد شده که به صورت مستقیم در میزان احساس امنیت شهروندان موثر خواهد بود.

۷. با توجه به این که احساس امنیت در نواحی منطقه ۱ کمتر از نواحی منطقه ۲ می‌باشد لازم است برنامه‌هایی برای توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی این منطقه تدارک دیده شود.

۸. ضرورت همکاری نهادهای متولی ساخت و ساز معابر و ساختمان‌ها با ماموران پلیس، جرم شناسان، برنامه‌ریزان شهری و ... به منظور ساخت مکان‌ها و محله‌هایی که پتانسیل جرم خیزی در آن‌ها کم باشد.

۹. تجهیز و ساماندهی عقب نشینی‌های موجود در خیابان‌ها و کوچه‌ها به منظور افزایش احساس امنیت.

۱۰. مبلمان شهری به گونه‌ای چیدمان شود که سب جذب مردم به فضاهای عمومی شود.

منابع

- استیونسون، دبور(۱۳۸۸). شهرها و فرهنگ‌های شهری، ترجمه رجب پناهی، احمد پوراحمد، تهران، انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری.
- باپیری، امید علی؛ کمریگی، خلیل؛ درویشی، فرزاد(۱۳۹۴). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و برخی عوامل مرتبط با آن(مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی استان ایلام)، فرهنگ ایلام، دوره شانزدهم، شماره ۴۶ و ۴۷ صص ۷۵-۹۰.
- پاکزاد، جهان‌شاه(۱۳۸۴). راهنمای طراحی فضاهای شهری، تهران، وزارت مسکن و شهرسازی.
- پیری، فاطمه؛ ملکی، سعید(۱۳۹۵). بررسی احساس امنیت ساکنان در بافت‌های فرسوده شهری(مورد مطالعه، محله عامری شهر اهواز، فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، سال هجدهم، شماره سوم، صص ۱۱۵-۱۳۳.
- تنهایی، حسین؛ ادهمی، علی رضا؛ بختیاری، حسین(۱۳۹۳). بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنان بالای ۱۸ سال شهر قزوین، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات امنیت اجتماعی شماره چهارم صص ۱-۳۸.
- تیبالدو، فرانسیس(۱۳۸۷). ساخت شهرهای مردم پسند: ارتقای محیط عمومی در شهرهای کوچک و بزرگ، ترجمه مروارید قاسمی اصفهانی، تهران، انتشارات روزنه.
- جکوبز، جین(۱۳۸۸). مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- جیسون، سوزان؛ ویلسون، پل آر(۱۳۸۷). طراحی محیطی جرم ستیز پیشگیری از جرم از طریق طراحی محیطی، ترجمه محسن کلانتری و ابودر سلامی بیرامی، تهران، انتشارات دفتر تحقیقات کاربردی پلیس پیشگیری ناجا.
- ذاکری همامانه، راضیه(۱۳۹۰). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی و عوامل اجتماعی موثر بر آن(مطالعه موردی شهر یزد)، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد.
- رحمت، محمدرضا(۱۳۸۸). پیشگیری از جرم از طریق معماری و شهرسازی راهکارهای نوین پیشگیری از جرم، تهران، نشر میزان.
- رستمی، شاه‌بختی؛ نظری، نرگس(۱۳۹۲). تحلیل فضایی بافت فرسوده شهری با تاکید بر راهبردهای ساماندهی فیزیکی-فرهنگی(نمونه موردی: شهر اسلام آباد غرب)، مجله علمی پژوهشی برنامه‌ریزی فضایی(جغرافیا)، سال سوم، شماره اول، صص ۱۹-۳۶.

- رفیعیان، محسن؛ مویدی، محمد؛ سلمانی، حسن؛ توانگر، لیللا (۱۳۹۱). ارزیابی احساس امنیت شهروندان با رویکرد منظر شهری (نمونه موردی محله اوین)، فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، فصلنامه علمی پژوهشی، شماره هشتم، صص ۵۵-۶۸.
- شورت، جان رنه (۱۳۹۰). نظریه شهری: ارزیابی انتقادی، ترجمه کرامت‌الله زیاری، حافظ مهدی-نژاد، فریاد پرهیزکار، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- سلیمانی، علی‌رضا؛ صمدپور، حامد (۱۳۹۸). سنجش عوامل کالبدی موثر بر احساس امنیت در فضاهای شهری از دیدگاه سالمندان (نمونه موردی: میدان ولایت فقیه ارومیه)، نشریه علمی تخصصی معماری و شهرسازی ایران، سال دوم، شماره هفتم، صص ۱-۱۵.
- صادقلو، طاهره؛ بازرگان، مهدی؛ بهشتیان مسکران، علی (۱۳۹۴). سنجش میزان امنیت فضایی شهروندی با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چند معیاره (مطالعه موردی: مناطق سیزده‌گانه شهر مشهد)، مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، سال دوم، شماره ۲، صص ۷۵-۹۰.
- صدیقه، لطفی؛ بردی آنا مراد نژادی، رحیم؛ واحدی، حیدر (۱۳۹۳). ارزیابی مولفه‌های کالبدی فضاهای عمومی و تاثیر آن در احساس امنیت اجتماعی شهروندان بابلسر، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی، سال چهارم، شماره پیاپی، ۱۹، شماره اول، صص ۱۳۱-۱۵۲.
- طالب‌پور، اکبر (۱۳۹۶). رابطه فضاهای بی‌دفاع شهری با احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: شهروندان شهر تهران)، فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال هفتم، شماره بیست و دو، صص ۱۳۵-۱۵۶.
- فیالکوف، یانکل (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی شهر، ترجمه عبدالحسن نیک‌گهر، انتشارات آگه.
- فیروزجائیان، علی اصغر؛ سعادت‌ی چافی، زهرا (۱۳۹۶). زباله پراکنی به مثابه بی‌نظمی اجتماعی (آزمون نظریه پنجره شکسته)، پژوهش‌های راهبردی نظم و امنیت اجتماعی، سال ششم، شماره پیاپی ۷، شماره دوم، صص ۱۷-۳۲.
- کلکوهن، ایان (۱۳۸۷). طراحی عاری از جرم ایجاد مناطق امن و پایدار، ترجمه مهرداد رایجیان اصلی، حمیدرضا عامری سیاهویی، تهران، انتشارات میزان.
- گروسی، سعیده؛ احمدیوسفی، کوروش؛ خداپرست، زهرا (۱۳۹۱). بررسی رابطه ویژگی‌های محله مسکونی، با احساس امنیت شهروندان کرمانی، فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم (علمی - ترویجی)، سال هفتم، شماره ۲۴، صص ۱۳۷-۱۵۸.
- گلی، علی (۱۳۹۰). زنان و امنیت در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: پارک آزادی شیراز). فصلنامه جامعه‌شناسی تاریخی، دوره ۳، شماره ۲، صص ۱۴۳-۱۶۵.

- لحمیان، رضا (۱۳۹۷). ارزیابی اثرات بافت کالبدی در افزایش امنیت فضاهای شهری (مطالعه موردی: محلات شهر امیر کلا)، فصلنامه علمی پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال دهم، شماره دوم، صص ۲۹۵-۳۱۳.
- مظلوم خراسانی، محمد؛ اسمعیلی، عطا (۱۳۸۹). بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی زنان شهر مشهد در سال ۱۳۸۶-۱۳۸۵ و عوامل موثر بر آن، مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال هفتم، شماره ۲، صص ۲۵۱-۲۱۹.
- ملتفت، حسین؛ عربی، علی (۱۳۹۲). بررسی رابطه ساختار محله و احساس امنیت با تاکید بر مشارکت اجتماعی ساکنین (مطالعه موردی: شهر کرج)، فصلنامه توسعه اجتماعی (توسعه انسانی سابق)، دوره هشتم، شماره دوم، صص ۹۷-۱۱۴.
- مولائی هشتجین، نصرالله؛ عظیمی، نورالدین؛ مولائی هشتجین، مهسا (۱۳۹۴). احساس امنیت بر مبنای شاخص‌های کالبدی در شهر رشت مطالعه تطبیقی بافت فرسوده و جدید محله استادسرا، فصلنامه جغرافیا، سال سیزدهم، شماره ۴۷، صص ۳۵-۵۷.
- نورعلی‌وند، علی؛ احمدلو، حبیب؛ صفری، حسین؛ یازرلو، رضا؛ حمایت‌خواه جهرمی، مجتبی؛ جابریان، نفیسه؛ سپهری، مهناز؛ زلفعلی فام، علی؛ رضانی، ابوالفضل؛ مجرب، قوشجی، رضا؛ میرزا محمدی، علی؛ آک، شورش؛ بالاخانی عیسی‌لو، قادر (۱۳۹۵). جامعه‌شناسی شهری، جلد اول، تهران، نشر جامعه‌شناسان.
- ویلسون، جیمز کی؛ کلینگ، جورج ال (۱۳۸۲). پنجره‌های شکسته پلیس و امنیت محلی، ترجمه محمد صادری توحیدخانه، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۳، صص ۱۷۹-۲۰۴.
- هاشمی نسب، سمیه (۱۳۹۴). بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مرتبط با احساس امنیت اجتماعی دختران دبیرستانی شهر شیراز، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه یزد.
- هال، ادوارد (۱۳۹۳). بعد پنهان، ترجمه منوچهر طبیبیان، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- هال، پیترو؛ فایفر، اولریخ (۱۳۸۸). آینده شهری قرن ۲۱: برنامه جهانی برای شهرهای قرن بیست و یکم، ترجمه اسماعیل صادقی، ناهید صفائی، تهران، انتشارات جامعه مهندسان مشاور ایران.
- Foster, Sarah. Knuiman, Matthew. Villanueva, Karen. Wood, Lisa. Christian, Hayley. Giles-Corti, Billie (2014). Does walkable neighbourhood design influence the association between objective crime and walking, International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity, Volume 11, Issue 100, Pp 1-9.
- Koskela, Hille. Pain, Rechel (2000). Revisiting Fear and Place: Womens Fear of Attack and the built Environment, Geoforum Journal, Volume 31, Issue 2, Pp269-280.

- Paydar, M. Kamani-Fard, a. Etminani-Ghasrodashti, r (2017). Perceived security of women in relation to their path choice toward sustainable neighborhood in Santiago, Chile, Cities Volume 60, Issue 1, Pp 289-300.
- Varela, Sergi; guardia, joan (2014). Perceived Insecurity and Fear of Crime in a City With Low- Crime Rater, Journal of Environmental Psychology, Issue 38, P.P195-205.

